

2021. gada Tiesas izspēles kāzuss

I

[A] Kāzusā minētie fakti, personas un notikumi ir izdomāti. Jebkāda apstākļu vai notikumu sakritība uzskatāma par nejaušu. Lai arī kāzusa darbība noris reālā laikā, šis apstākļis nekādā mērā nenozīmē, ka kāzusa pamatā likti reāli notikumi.

[B] Kāzuss ir balstīts uz Latvijā spēkā esošajām tiesību normām. Ja līdz izspēles finālam kādā kāzusā aplūkotā tiesību nozarē mainās normatīvais regulējums, tajā skaitā tiesību normas zaudē spēku vai tiek grozītas, tiek pieņemts vai stājas spēkā jauns normatīvais akts vai akti, šie grozījumi izspēļu dalībniekiem nav jāņem vērā. Ja pēc izspēļu sākuma nacionāla vai starptautiska tiesa vai tām pielīdzināma institūcija, tajā skaitā Satversmes tiesa, Eiropas Savienības Tiesa, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, ANO Cilvēktiesību komiteja vai citu valstu konstitucionālās, augstākās vai citas tiesas pieņem autoritatīvu skaidrojumu kādai tiesību problēmai, izspēļu dalībnieki var izmantot tajā ietvertos argumentus.

[C] Kāzusā aprakstītie viedokļi skaidro un raksturo pieteikuma iesniedzēja un valdības pozīciju. Izspēļu dalībnieku juridiskajai analīzei nav pilnībā jāsakrīt ar kāzusā aprakstītajiem pušu viedokļiem. Izspēļu dalībniekiem ir jāievēro prasījuma robežas, savukārt argumentācijas izvēlē viņi nav ierobežoti.

[D] Tiek pieņemts, ka kāzusā nav strīda par procesuālo termiņu ievērošanu. Attiecībā uz pieteikuma iesniegšanu pašvaldībā par sapulces rīkošanu spēkā bija tiesību normas uz 2020.gada 17.decembri, bet auto brauciens notika 2020.gada 27.decembrī.

II

[1] Kopš 2020.gada pavasara Latvijā ir plosījusies Covid-19 pandēmija, jo īpaši apgriezienus uzņemot 2020.gada nogalē un 2021.gada sākumā. Vienlaikus kā gaismas stars tuneļa galā 2020.gada nogalē Latviju sasniedza rekordātrā laikā izgatavotās vakcīnas pret Covid-19 saslimšanu. Atbilstoši Veselības ministrijas sagatavotajam vakcinācijas plānam primāri plānots vakcinēt mediķus, kuri strādā ar Covid-19 pacientiem. Savukārt no 2021.gada februāra un marta vakcinēt sociālās aprūpes centru klientus un darbiniekus. Slimību profilakses un kontroles centra dati rāda, ka līdz decembra vidum sociālās aprūpes centros ar Covid-19 bija inficējušies 1087 klienti un 427 darbinieki, bet pašlaik saslimušo skaits jau ir daudzkārt lielāks.

[2] Ar SAC “Labākās dienas” (turpmāk - SAC) direktora rīkojumu nolemts: 1) ievērojot, ka 80% SAC klientu ir personas vecumā virs 65 gadiem un sabiedrībā, jo sevišķi SAC, šobrīd norit nekontrolēta vīrusa izplatība, pamatojoties uz Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta otro daļu, vakcinēt pret Covid-19 visus iestādes darbiniekus atbilstoši šā rīkojuma pielikumā pievienotajam sarakstam; 2) iestādes darbiniekiem, kuri atsakās vakcinēties, netiek nodrošināta iespēja turpināt darba tiesiskās attiecības ar SAC. Rīkojums pamatots ar apsvērumiem, ka darba devējs bez vakcinācijas nevarētu nodrošināt darbinieka veselības aizsardzību un tādējādi arī Latvijas Republikas Satversmes 111.pantā noteiktās pamattiesības uz veselības aizsardzību no viņa neatkarīgu apsvērumu dēļ (Darba likuma 101.panta pirmās daļas 1.punkts – darbinieks neievēro darba devēja rīkojumu, tādējādi pārkāpj darba līgumu).

[3] Noteiktais vakcinēšanās pienākums sadusmoja ne vienu vien iestādes darbinieku. Kā norādīja iestādes darbinieks Juris Purviņš – iestādes rīcība pārkāpj darbinieku cilvēktiesības, liedzot katram pieņemt individuālu lēmumu par būtisku savas veselības jautājumu. Lai gan darba devējs norāda, ka vakcīnas nepieciešamas, tostarp, darbinieku veselības aizsardzībai, tās ir muļķības, jo vakcīnas, kuru izstrāde veikta vien gada laikā, nemaz nevar būt drošas. Purviņš norāda, ka ir lasījis par starptautiskiem pētījumiem, kuros atzīts, ka vakcīnas nav pietiekami pārbaudītas un to rezultātā cilvēkiem var rasties vairākas neparedzamas komplikācijas. Savukārt klientu aizsardzību iespējams nodrošināt, ievērojot citus, darbinieku tiesības mazāk ierobežojošus piesardzības pasākumus.

J.Purviņš savus apsvērumus skaidroja arī iestādes vadībai, bet, nesaņēmis atbalstu, nolēma, ka kolēģiem ir jāapvienojas un jāvērs plašāka sabiedrības uzmanība konstatētajai netaisnībai. Uzzinājis, ka līdzīgi rīkojumi sagatavoti arī citos SAC, J.Purviņš kopā ar vēl trim kolēģiem nolēma izmantot savas Latvijas Republikas Satversmes 103.pantā noteiktās tiesības uz pulcēšanās brīvību un iesniedza pieteikumu Valmieras pilsētas domē, piesakot tautas sapulci ar mērķi pievērst uzmanību SAC darbinieku brīvību ierobežošanai – piespiedu vakcinācijai. Pasākums tika plānots svētdienā, no pulksten 12.00 līdz 16.00 pie SAC “Labākās dienas” ieejas. J.Purviņš arī savā *Facebook* kontā publicēja virkni ierakstu ar aicinājumiem cilvēkus atbalstīt SAC darbinieku protestu un iestāties pret piespiedu vakcinēšanu, kas, J.Purviņa ieskatā, var apdraudēt SAC darbinieku dzīvību. Šos ierakstus pārpublicēja arī Covid-19 noliedzēju portāls “Patiesība ir kristālos” ar vairāk nekā 20 000 sekotājiem, paužot aicinājumu atbalstīt SAC darbiniekus arī klātienē protesta laikā, kas izpelnījās vairāk nekā 3000 “patīk” atzīmju un vairāk nekā 650 protestus atbalstošu komentāru.

[4] Valmieras pilsētas dome pieņēma lēmumu atteikt sapulces norisi, pamatojoties uz likuma “Par sapulcēm, gājieniem un piketiem” 3.panta otro daļu un 15.¹panta otro daļu (Pašvaldība ir tiesīga pieņemt lēmumu aizliegt pasākuma norisi, ja tiek konstatēts, ka tā rīkošana apdraudēs citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību un minētos apdraudējumus nav iespējams novērst, nosakot ierobežojumus attiecībā uz pasākuma norisi). Atteikums pamatots ar to, ka līdzīgu protestu rīkotāji (piemēram, 2020.gada 12.decembra pasākuma rīkotāji Rīgas krastmalā) iepriekš ir pieļāvuši būtiskus epidemioloģiskās drošības noteikumu pārkāpumus, daudz apmeklētāju bijis bez maskām. Lai gan iepriekš pieteikuši pasākuma norises uzraugus, taču faktiski kārtību nav uzraudzījuši. Uzskatāms, ka arī šīs sapulces organizatori nespēs nodrošināt atbilstību epidemioloģiskās drošības pasākumiem, jo sevišķi ņemot vērā protestiem sniegto atbalstu populārajā epidemioloģisko ierobežojumu neievērotāju vietnē “Patiesība ir kristālos”.

[5] Nepiekrītot lēmumam, J.Purviņš iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Valmieras pilsētas domes lēmumu aizliegt pasākuma norisi. Pieteikumā J.Purviņš norādīja, ka tiek nesamērīgi ierobežota SAC darbinieku pulcēšanās brīvība. Nav nekāda pamata uzskatīt, ka SAC darbinieki varētu pieļaut līdzīgus pārkāpumus kā protestētāji Rīgas centrā. SAC darbinieki atbildīgi izturas pret sejas masku nēsāšanu un neuzskata, ka pastāv risks epidemioloģiskās drošības noteikumu pārkāpumam. Sapulces organizētāji arī ir gatavi piesaistīt vairāk uzraugu epidemioloģiskās drošības noteikumu ievērošanai. Turklāt J.Purviņš norādīja, ka atšķirībā no citiem iepriekš pieteiktiem protestiem, viņa pieteiktās tautas sapulces mērķis ir vērst uzmanību uz šobrīd sabiedrībā ļoti aktuālo jautājumu par brīvprātīgas vakcinācijas nodrošināšanu, kas praksē acīmredzami netiek ieviesta.

[6] Administratīvā rajona tiesa noraidīja pieteikumu un atzina, ka, izvērtējot tiesības pulcēties un brīvi paust savu viedokli un tiesības uz veselību, šobrīd lielāka aizsardzība ir piešķirama citu cilvēku veselības aizsardzībai. Tādēļ lēmums, kas pieņemts ar mērķi nodrošināt sabiedrības drošības interešu aizsardzību sakarā ar Covid-19 izplatīšanos, ir tiesisks un pamatots. Mūsdienu tehnoloģijas ļauj pulcēt un ar viedokli apmainīties neierobežotam skaitam cilvēku, izmantojot, piemēram, sociālos tīklus vai organizējot sapulces dažādās tiešsaistes platformās. Tāpat ir iespējams izveidot iniciatīvas un aicināt cilvēkus tās parakstīt, izmantojot Latvijā plaši lietoto tīmekļa vietni ManaBalss.lv.

Lai gan J.Purviņš tiesas spriedumu pārsūdzēja Augstākās tiesas Senātā, tiesa atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.¹ panta otrās daļas 2.punktu. Tiesa lēmumā papildus norādīja, ka, lai gan jautājums par brīvprātīgu vakcināju sabiedrībā pašlaik ir ļoti aktuāls un demokrātiskā sabiedrībā ir pat vēlamas diskusijas neviennozīmīgi uzvertu jautājumu aplūkošanai, tomēr tas vien neatsver papildu riskus, ko šāda pulcēšanās var radīt ne tikai citu cilvēku veselībai, bet arī valsts iestāžu normālai darbībai ārkārtējās situācijas laikā. Proti, nav noliedzams, ka šobrīd pastiprinātā režīmā strādā ne tikai ārstniecības iestādes, bet arī tiesību aizsardzības iestādes, kam ir jākontrolē virkne valdības noteikto ierobežojumu ievērošanu. Tādējādi šāda pulcēšanās brīvības ierobežošana ir atzīstama par samērīgu.

[7] Paralēli tiesvedībai J.Purviņš tomēr nolēma nepadoties grūtību priekšā un pievērst sabiedrības uzmanību ar citiem līdzekļiem, kas neprasa vairāku personu stāvēšanu vienkopus un tādējādi neradītu epidemioloģiskās drošības apdraudējumu. Tā vietā J.Purviņš ar domubiedriem vienojās savās mašīnās izkārt plakātus ar uzrakstu “Nedzīvosim bailēs savā valstī. Nost ar vakcīnām!” un auto kolonnā izbraukt Valmieru, un brauciena noslēgumā simboliski apstāties SAC priekšā no ielas puses.

Plānotais tika realizēts, un 25 auto garā kolonna svētdienas rīta pusē devās braucienā. Tomēr liels bija braucēju pārsteigums, kad jau pēc nepilna kilometra auto sāka apturēt Valsts policijas darbinieki. J.Purviņš, kurš kolonnas priekšā brauca ar autobusu, tika sodīts saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 51.panta desmitās daļas 2.punktu un, ievērojot Administratīvās atbildības likuma 21.panta 3.punktu, policija piemēroja naudas sodu 150 *euro* apmērā. Kā lēmumā norādīja policija: “J.Purviņš ar savām darbībām apzināti traucēja ceļu satiksmi, bez nepieciešamības braucot ar pārāk mazu ātrumu (30 km/h), kā rezultātā aiz transportlīdzekļa bija izveidojusies apmēram kilometru gara rinda. Tādējādi ar šādu darbību, kas traktējama kā agresīva braukšana, ne tikai tika ignorētas citu ceļu satiksmes dalībnieku intereses, bet būtiski traucēta satiksme un radīta satiksmei bīstama situācija”. Savukārt vairāki citi brauciena dalībnieki tika apturēti dokumentu pārbaudei, visiem auto tika pārbaudīts tehniskais stāvoklis un viens no dalībniekiem arī sodīts par nepakļaušanos likumīgai policista prasībai. Policijas rīcība aizbiedēja daudzus brauciena dalībniekus, un rezultātā brauciena noslēgumu pie SAC sasniedza vien 6 auto. Tā kā pie SAC jau dežurēja kārtības sargi, brauciena dalībnieki izvēlējās izvairīties no tālākas konfrontācijas un pameta notikuma vietu.

[8] J.Purviņa ieskatā minētais sods bija tikai aizsargs, lai ierobežotu personu tiesības paust savu viedokli par sabiedrībā nozīmīgiem jautājumiem, un tādējādi pilnībā politisks. J.Purviņa ieskatā, viņa braukšanas maniere nekādā veidā neapdraudēja ceļu satiksmes drošību un bija pilnībā atbilstoša Latvijas laikapstākļiem ziemas sezonā. Minētos apsvērumus J.Purviņš arī norādīja savā sūdzībā augstākai amatpersonai un arī sūdzībā tiesā. Papildus tam J.Purviņš arī norādīja, ka policija ir rīkojusies neatbilstoši judikatūrai, jo policijas rīkojums apstādināt transportlīdzekli var būt pamatots tikai tad, kad ir reālas aizdomas, ka ir izdarīts pārkāpums. Tā nevar būt vienkārši policijas iegriba apturēt, pārbaudīt dokumentus. Tomēr J.Purviņa sūdzība tika noraidīta visās tiesu instancēs, atkārtojot Valsts policijas pausto viedokli par J.Purviņa braukšanas manieres radīto apdraudējumu ceļu satiksmes drošībai. Tika atzīts, ka policisti ir rīkojušies atbilstoši un jautājums par pulcēšanās brīvības ierobežojumiem nekādā mērā nav saistīts ar tiesvedību par ceļu satiksmes pārkāpuma izdarīšanu.

[9] Noslēdzoties tiesvedībām nacionālā līmenī, J.Purviņš nolēma vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā par Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.panta un 11.panta pārkāpumu. Sūdzībā J.Purviņš pauda iebildumus pret valdības un tiesību aizsardzības iestāžu atbalstu SAC vadības visatļautībai, uzspiežot piespiedu vakcīnas. J.Purviņa ieskatā valdība ir liegusi personām pat protestēt pret šo netaisnību un sabiedrībā atzītā veidā paust savu viedokli par aktuālu jautājumu. Valdība nav ņēmusi vērā, ka konkrētajā situācijā faktiskie apstākļi atšķīrās no iepriekšējiem protestiem un nekādā mērā nebija saistīti ar atteikšanos lietot sejas masku un distancēties vai arī citu epidemioloģisko ierobežojumu neievērošanu. Tiesa bez jebkāda faktiska un tiesiska pamata uzskatīja, ka pasākuma laikā pieteicējs vai citi dalībnieki veiks prettiesiskas darbības (neievēros noteiktos ierobežojumus) un tādējādi nepamatoti ierobežoja iesniedzēja pamattiesības. Publiska protesta norise bija nepieciešama, jo ielās cilvēkus redz vairāk un protestētāji var just kopības sajūtu. Savukārt interneta platformas, piemēram, *Facebook* cenzē saturu, un *ManaBalss.lv* arī nesen atteikusi pieņemt strīdīgu iniciatīvu, tādēļ šie rīki nav pat salīdzināmi efektivitātes ziņā. Arī valdības pieļautais administratīvais sods par agresīvu braukšanu faktiski ir bijis politiski motivēts, lai liegtu personai tiesības miermīlīgi paust savu viedokli par sabiedrībā būtiskiem jautājumiem, kas atšķiras no Latvijas valdības oficiālās nostājas attiecīgajā jautājumā.

[10] Atbildes rakstā valdība noliedza aizskārums, jo pieteicējam tika nodrošināts tiesību aizsardzības mehānisms nacionālā līmenī, un norādīja uz virkni normatīvo aktu par epidemioloģiskajiem ierobežojumiem, kas raksturo šo laiku un

īpašo situāciju, kas attaisno plašākus pulcēšanās brīvības ierobežojumus. Valdība norādīja, ka Satversmes tiesa nacionālā līmenī arī jau ir uzsvērusi piesardzības principa nozīmi, ko šajā situācijā var izmantot arī attaisnojot pulcēšanās ierobežojumus. Valdība nav atbildīga par to, ko dara privātas interneta platformas, tādēļ šāds arguments nemaz nevar ietekmēt vērtējumu par pulcēšanās brīvību. Gluži tāpat piespriestais sods par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu nekādā mērā nav saistīts ar personu pulcēšanās (un vārda) brīvību īstenošanu, un Valsts policijai ārkārtējās situācijas laikā gluži vienkārši ir sevišķi būtisks pienākums veikt papildu darbības, lai jau preventīvi novērstu epidemioloģiskās drošības apdraudējumu. Valsts nostāja nekad nav bijusi visu personu obligāta vakcinācija, un visus ar nodarbinātību saistītos jautājumus bija iespējams risināt nacionālajās tiesās.